

Київський університет імені Бориса Грінченка
 Інститут людини
 Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

 «ЗАТВЕРДЖУЮ»
 Проректор з науково-методичної та
 навчальної роботи
 О.Б. Жильцов (ПБ)
 « 14 » 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Спеціальні методики навчання і розвитку дітей з порушенням мовлення»
 Змістовий модуль «Теорія і методика ігрової діяльності дітей з ТПМ»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	перший (бакалаврський) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 Логопедія (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	_____ (назва спеціалізації)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
 Ідентифікаційний код 02136554
 Начальник відділу
 моніторингу якості освіти
 Проректор з

 (підпис) _____ (прізвище, ініціали)
 « _____ » _____ 2019 р.

Київ – 2019

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Змістовий модуль «Теорія і методика ігрової діяльності дітей з ТПМ»		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2/60	
Курс	3	
Семестр	6	
Обсяг кредитів	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	28	
Модульний контроль	4	
Семестровий контроль	-	
Самостійна робота	28	
Форма семестрового контролю	Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – уточнення, розширення та систематизація професійних компетентностей здобувачів першого (бакалаврського) рівня з проблем використання ігрових технологій діагностики та корекції порушень мовленнєвого розвитку у роботі логопеда дошкільних, шкільних та реабілітаційних навчальних закладів.

Завдання навчальної дисципліни:

- формувати загальні компетентності: комунікативну, міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікаційну, креативну самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, психолінгвістичну, проектувальну, консультативну, логодіагностичну та логокорекційну;
- забезпечити набуття практичних навичок при формуванні логодіагностичної та логокорекційної фахових компетентностей у Центрі практичної підготовки «Логотренажер».

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати функціонування мовленнєворухових систем у дітей;
- уміти визначати сутність логопедичних ігор у роботі з дітьми з порушеннями мовлення;
- володіти методикою проведення ігрових корекційно-розвивальних занять у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення;

- уміти визначати стан сформованості мовлення у різні вікові періоди розвитку дитячого організму; знання і розуміння етапів розвитку мовленнєвої діяльності людини та здійснювати вибір технологій мовленнєвого розвитку дітей раннього, дошкільного і молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами;
- володіти методикою проведення ігрових корекційно-розвивальних занять з дітьми різного віку, які мають дислалію, ринолалію, дизартрію, порушення голосу, ФФНМ, ЗНМ, порушення темпо-ритмічної сторони мовлення, алалію, афазію, порушення писемного та системні порушення мовлення.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1.							
Гра в системі подолання мовленнєвих порушень у дітей ТПМ							
Тема 1. Поняття про гру як провідний вид діяльності дитини-дошкільника	11	2	2	2	-	-	5
Тема 2. Роль ігрової діяльності в корекційно-розвивальній роботі з дітьми із ТПМ	9	2	-	2	-	-	5
Модульний контроль	2						
Разом	22	4	2	4	-	-	10
Змістовий модуль 2.							
Основні напрями організації ігрової діяльності дітей із тяжкими порушеннями мовлення							
Тема 1. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями фонетико-фонематичної та темпо-ритмічної складових мовлення	12	2	2	2	-	-	6
Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями лексичної та граматичної складових мовлення	12	2	2	2	-	-	6
Тема 3. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушенням читання та письма	12	2	2	2	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	38	6	6	6	-	-	18
Усього	60	10	8	10	-	-	28

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Гра в системі подолання мовленнєвих порушень у дітей ТПМ

Тема 1. Поняття про гру як провідний вид діяльності дитини-дошкільника

Гра в історії становлення людства, її соціальний характер. Сучасні теорії виникнення гри в людському суспільстві. Характеристика гри як виду діяльності. Провідний характер ігрової діяльності в дошкільному віці. Особливості ігрової діяльності дітей на різних вікових етапах.

Роль іграшки в розвитку і вихованні дитини із ТПМ. Історія виникнення іграшки. Педагогічні вимоги до іграшки. Класифікація іграшок. Особливості

використання іграшок в логопедичній роботі на різних вікових етапах.

Виникнення гри у ранньому віці. Підготовчий період гри: ознайомлювальна гра, поняття предметної діяльності; відображена гра. Основні ігри дітей другого року життя. Поняття сюжетно-відображеної гри дітей третього року життя. Типи переносу предметних дій. Структура ігрових дій. Передумови переходу до рольової гри. Основний зміст ігор дітей 3-4 років. Основні лінії розвитку гри. Виникнення та розвиток рольової гри у дошкільному віці. Поняття творчого характеру гри. Напрямки розвитку ігрової творчості. Розвиток задуму сюжетно-рольової гри. Провідна роль ігор з правилами у старшому дошкільному віці.

Ключові слова: гра, ігрова діяльність, іграшка, предметні ігри, сюжетно-рольові ігри, ігри з правилами, творчі ігри, дидактичні ігри.

Рекомендована основна література [1, 5]

Рекомендована додаткова література [1, 3, 4]

Тема 2. Роль ігрової діяльності в корекційно-розвивальній роботі з дітьми із ТПМ

Сучасні класифікації ігор. Режисерські, сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні, рухливі ігри, ігри з будівельним матеріалом та їх характеристика. Корекційне значення гри. Можливості використання ігор в корекційній роботі. Гра як засіб діагностики психічного розвитку дитини. Ігрова терапія як засіб психокорекції, історія її становлення. Ігрове корекційне заняття, його структура, прийоми проведення. Ігрова кімната, вимоги до її обладнання.

Особливості ігрової діяльності дітей із дислалією, дизартрією, алалією та заїканням. Гра як допоміжний засіб діагностики психічного розвитку дитини із ТПМ. Порівняльна характеристика ігрової діяльності дошкільників з нормальним мовленнєвим розвитком та дошкільників із ТПМ. Місце гри в системі подолання мовленнєвих порушень. Особливості використання ігор в логопедичній роботі.

Ключові слова: режисерські, сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні, рухливі ігри, ігри з будівельним матеріалом, ігрова терапія

Рекомендована основна література [1-5]

Рекомендована додаткова література [1, 5]

Змістовий модуль II.

Основні напрями організації ігрової діяльності дітей із тяжкими порушеннями мовлення

Тема 1. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями фонетико-фонематичної та темпо-ритмічної складових мовлення

Підготовчі ігри з розвитку артикуляційної та загальної моторики, слухової уваги. Ігри для розвитку фонематичного сприймання, аналізу та синтезу. Ігри для формування правильної звуковимови. Ігри для навчання дитини грамоті.

Ігри для розвитку фізіологічного та мовленнєвого дихання. Ігрові прийоми та ігри, що використовуються з метою релаксації. Голосові вправи та ігри. Рухливі та музичні ігри в структурі логопедичних та логоритмічних занять.

Ключові слова: артикуляційна та загальна моторика, слухова увага, фонематичні процеси, звуковимова, грамота, фізіологічне та мовленнєве дихання, релаксація, голосові вправи, логоритміка.

Рекомендована основна література [1, 5]

Рекомендована додаткова література [1-5]

Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями лексичної та граматичної складових мовлення

Ігри для активізації мовленнєвого спілкування. Ігри, що сприяють розвитку лексико-граматичної сторони мовлення. Ігри, спрямовані на розвиток зв'язного мовлення. Методичні вимоги до використання словесних та мовленнєвих ігор в корекційній роботі. Особливості використання ігор із правилами та творчих ігор в корекційній роботі.

Ключові слова: мовленнєве спілкування, лексико-граматична складова, зв'язне мовлення, словесні ігри, ігри з правилами, творчі ігри.

Рекомендована основна література [1, 5]

Рекомендована додаткова література [1-5]

Тема 3. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушенням читання та письма

Характеристика ігор, що використовують в логопедичній роботі при подоланні дислексії та дисграфії. Методика використання настільних друкованих, словесних дидактичних ігор, конструктивних ігор, ігор для розвитку дрібної моторики. Наочність, як засіб подолання порушень читання і письма.

Ключові слова: дислексія, дисграфія, настільні ігри, друковані ігри, конструктивні ігри, наочність.

Рекомендована основна література [1, 5]

Рекомендована додаткова література [1-5]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	3	3
Відвідування семінарських занять	1	1	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	2	2	3	3
Робота на семінарському занятті	10	1	10	3	20
Робота на практичному занятті	10	2	20	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
	Разом	-	70	-	99
Максимальна кількість балів: 169					
Розрахунок коефіцієнта: $169:100=1,69$					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль І.

Гра в системі подолання мовленнєвих порушень у дітей ТПМ

Тема 1. Поняття про гру як провідний вид діяльності дитини-дошкільника (5 год.)

Написати тези з теми: «Передумови виникнення дитячої гри».

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Роль ігрової діяльності в корекційно-розвивальній роботі з дітьми із ТПМ (5 год.)

Дайте порівняльну характеристику маніпулятивної, ігрової та навчальної діяльності дитини. Основні твердження запишіть у таблицю.

<i>Критерій порівняння</i>	<i>Маніпулятивна діяльність</i>	<i>Ігрова діяльність</i>	<i>Навчальна діяльність</i>

Критерії оцінювання: здатність до коректного і науково виваженого аналізу теоретичного матеріалу – 1 бал, здатність до творчого і науково виваженого обґрунтування власної позиції у процесі розкриття теми – 2 бала, здатність до логічного структурування матеріалу – 1 бал, здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Змістовий модуль II.

Основні напрями організації ігрової діяльності дітей із тяжкими порушеннями мовлення

Тема 1. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями фонетико-фонематичної та темпо-ритмічної складових мовлення (6 год.)

Виконати 1 завдання на вибір: (зміст картотеки повинен включати 5 ігрових завдань (вправ) та дидактичний матеріал до кожного завдання)

1. Виготовити картотеку логопедичних ігор для формування правильної звуковимови.
2. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку немовленнєвого та мовленнєвого слухового гнозису.
3. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку фонематичних процесів.
4. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку темпо-ритмічної складової мовлення.

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 2. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями лексичної та граматичної складових мовлення (6 год.)

Виконати 1 завдання на вибір: (зміст картотеки повинен включати 5 ігрових завдань (вправ) та дидактичний матеріал до кожного завдання)

1. Виготовити картотеку логопедичних ігор для збагачення словникового запасу.
2. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку граматичної складової мовлення.
3. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку зв'язного

мовлення.

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

Тема 3. Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушенням читання та письма (6 год.)

Виконати 1 завдання на вибір: (зміст картотеки повинен включати 5 ігрових завдань (вправ) та дидактичний матеріал до кожного завдання)

1. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку оптико-просторового гнозису у дітей із порушеннями писемного мовлення.
2. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку дрібної моторики у дітей із порушеннями писемного мовлення.
3. Виготовити картотеку логопедичних ігор для розвитку синтаксичного аналізу у дітей із порушеннями писемного мовлення.

Критерії оцінювання: методична та технологічна грамотність у підборі завдань – 1 бал; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам – 2 бала; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору – 1 бал; здатність до грамотної (без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок) презентації матеріалу – 1 бал.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Письмова робота, яка складається з 10 тестів (5 балів) та розгорнутої відповіді на 1 теоретичне питання (10 балів) та 1 практичне питання (10 балів).

Критерії оцінювання тестових завдань: максимальна кількість балів за виконання тестових завдань 5. Кожне завдання оцінюється в 0,5 бала.

Критерії оцінювання теоретичного завдання: максимальна кількість балів – 10. У відповіді студента оцінюється: ґрунтовність та чіткість викладу інформації; аргументація визначених положень; змістовність та логічність відповіді.

Критерії оцінювання практичного завдання: максимальна кількість балів – 10. У відповіді студента оцінюється: методична та технологічна грамотність у підборі завдань; зміст та цілі запропонованих вправ і чи відповідають вони визначеним умовам; обґрунтованість та аргументованість методичного вибору.

6.4. Орієнтовний перелік питань для комплексного семестрового контролю.

Питання репродуктивного характеру:

2. Назвіть педагогічні вимоги до іграшки.

3. Назвіть сучасні класифікації ігор.
4. Охарактеризуйте сюжетно-рольові ігри. Назвіть особливості їх використання в логопедичній роботі.
5. Охарактеризуйте рухливі ігри. Назвіть особливості їх використання в логопедичній роботі.
6. Охарактеризуйте дидактичні ігри. Назвіть особливості їх використання в логопедичній роботі.
7. Назвіть ігрові прийоми та ігри, що використовуються з метою релаксації. Визначте їхнє значення для логопедичної роботи з дітьми з ТПМ.

Питання аналітичного характеру:

1. Розкрийте роль іграшки в розвитку і вихованні дитини із ТПМ.
2. Розкрийте особливості використання іграшок в логопедичній роботі з дітьми з ТПМ на різних вікових етапах.
3. Розкрийте місце гри в системі подолання мовленнєвих порушень.
4. Порівняльна характеристика ігрової діяльності дошкільників з нормотиповим розвитком та дошкільників із ТПМ.
5. Розкрийте особливості використання ігор в логопедичній роботі з дітьми із порушенням фонетико-фонематичної складової мовлення.
6. Розкрийте особливості використання ігор в логопедичній роботі з дітьми із порушенням темпо-ритмічної складової мовлення.

Питання практичного характеру:

1. Складіть план-конспект логопедичної гри для збагачення словникового запасу.
2. Складіть план-конспект логопедичної гри для розвитку складової мовлення.
3. Складіть план-конспект логопедичної гри для розвитку зв'язного мовлення.
4. Складіть план-конспект логопедичної гри для формування правильної звуковимови.
5. Складіть план-конспект логопедичної гри для розвитку фонематичних процесів.
6. Складіть план-конспект логопедичної гри для розвитку оптико-просторового гнозису у дітей із порушеннями писемного мовлення.

6.5. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни «Теорія і методика ігрової діяльності дітей з ТПМ»

Разом: 60 год., з них 10 год. – лекції, 8 год. – семінарських заняття, 10 год. – практичних заняття, самостійна робота – 28 год., модульний контроль – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		
Назва модуля	<i>Гра в системі подолання мовленнєвих порушень у дітей ТПМ (70 балів)</i>		<i>Основні напрями організації ігрової діяльності дітей із тяжкими порушеннями мовлення (99 балів)</i>		
Лекції	1	2	3	4	5
Теми лекцій	Поняття про гру як провідний вид діяльності дитини-дошкільника (1 б.)	Роль іграшки в ігровій діяльності дитини із ТПМ (1 б.)	Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями фонетико-фонематичної та темпо-ритмічної складових мовлення (1 б.)	Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями лексичної та граматичної складових мовлення (1 б.)	Ігри в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями читання та письма (1 б.)
Бали за роботу на сем.	10 балів		10 балів за роботу на двох семінарах		10 балів
Теми семінарських занять	Характеристика гри як провідного виду діяльності дошкільника (1 б.)		Характеристика ігрової діяльності в логопедичній роботі з дітьми порушеннями фонетико-фонематичної та темпо-ритмічної складових мовлення (1 б.)	Характеристика ігрової діяльності в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями лексичної та граматичної складових мовлення (1 б.)	Характеристика ігрової діяльності в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями читання та письма (1 б.)
Бали за роботу на практи.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Теми практичних	Характеристика гри як провідного виду діяльності дошкільника (1 б.)	Формування ігрової діяльності у дітей із порушеннями мовлення (1 б.)	Ігрові методи та прийоми в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями фонетико-фонематичної та темпо-ритмічної складових мовлення	Ігрові методи та прийоми в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями лексичної та граматичної складових мовлення (1 б.)	Ігрові методи та прийоми в логопедичній роботі з дітьми із порушеннями писемного мовлення (1 б.)
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Поточний контроль	модульна контрольна робота (25 балів)		модульна контрольна робота (25 балів)		
Підсумковий контроль	Залік Коеф. 169:100=1,69				

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Гавриш Н. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей: методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць / Н. Гавриш, О. Безсонова. — Вид.2-ге. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. - 256 с., 80 с. іл.
2. Шеремет М.К. Логопедія: підручник. — Вид. 3-тє, перер. та доповн. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. — 776 с.
3. Мартиненко І.В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. 2 вид., виправл. і доповн. — К.: ДІА, 2016. — 116 с.
4. Сак Т.В., Конопляста С.Ю. Логопсихологія: Навчально-методичний посібник. — Київ, Знання, 2009.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. посіб. - К.: Академвидав, 2004. - 456 с.

Додаткова

1. Коваленко О.М. Єпіфанова Т.В. Мовленнєві ігри для дошкільників. Навчаємо в русі. — Х.: Вид.група «Основа», 2012. — 239 с.
2. Рожнів В.М. Звукарик. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018
3. Володіна В.С. Альбом розвитку мовлення: Говоримо правильно. — К.: ТОВ «Перо», 2009. — 96 с.
4. Пасічник Н. Логопедичні вправи та завдання. К.: Редакція загальнопедагогічних газет, 2014. — 128 с.
5. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. — К., 2014. — 238 с.
6. Сушельницька З. В. Логоказка як засіб артикуляційної моторики у дітей. — Кам'янець-Подільський: Науково-методичний центр Управління освіти і науки, 2014. — 66 с.

9. Додаткові ресурси (за наявності)